

Intervju s dr. sc. Marijanom Neuberg, mag. med. techn.

– Doktori znanosti – „svjetiljka“ na putu razvoja hrvatskog sestrinstva –

Poštovana kolegice, iznimna mi je čast ugostiti Vas u *Plavom fokusu*, glasilu Hrvatske komore medicinskih sestara. Vaš profesionalni sestrinski put, kao i kod većine medicinskih sestara / tehničara, obilježen je ispreplitanjem istodobnog napretka u kliničkim, to jest praktičnim znanjima te u obrazovanju sve do razine doktorata znanosti. Vaša nesebična odricanja i ulaganja doveli su Vas do samoostvarenja u osobnom, ali i profesionalnom životu.

Molimo Vas da nam se za početak predstavite i ukratko opišete svoj profesionalni put.

Na početku svojeg predstavljanja želim pozdraviti sve medicinske sestre, odnosno kolegice i kolege, ali i one koji čitaju ovaj intervju i žele odabrati sestrinstvo u budućnosti za svoj poziv. Zovem se Marijana Neuberg i viši sam predavač na stručnom studiju sestrinstva Sveučilišta *Sjever*. Srednju medicinsku školu pohađala sam u Varaždinu, a 2002. godine završila sam preddiplomski studij sestrinstva na Zdravstvenom veleučilištu u Zagrebu. Početkom preddiplomskog studija počinjem raditi u KBC-u *Zagreb* u jedinici intenzivnog liječenja, no putovanje na posao u Zagreb i obiteljske obaveze presudile su u donošenju odluke i zapošljavanju u tada Specijalnoj bolnici za kronične bolesti *Novi Marof* na poslovima glavne sestre odjela. Želja za obrazovanjem moja je intrinzična motivacija te sam 2007. godine završila specijalistički studij menadžmenta u sestrinstvu na Zdravstvenom veleučilištu. Kada sam promijenila radno mjesto, odnosno počela raditi kao nastavnik u Medicinskoj školi *Varaždin*, uvidjela sam koliko je pedagoško-metodičko obrazovanje potrebno medicinskim sestrama u prenošenju znanja učenicima, stoga pohađam edukaciju iz te skupine predmeta na Učiteljskom fakultetu u Čakovcu. Stručni studij sestrinstva u Varaždinu počeo je s radom 2009. godine, a vrlo brzo nakon otvaranja dobila sam posao predavača. Rad sa studentima sestrinstva zahtijevao je od mene akademsku širinu u poučavanju i prenošenju znanja. Za upisivanje doktorskog studija bila je potrebna sveučilišna diploma magistra, stoga 2011. godine upisujem Fakultet za zdravstvene vede Novo Mesto (magistarski studij), a 2013. postajem magistrica „vzgoje in menagementa v zdravstvu“. U rujnu 2013. upisala sam u Mariboru na Almi Mater Europaea doktorski studij iz zdravstva „socijalna gerontologija“ te sam u srpnju ove godine doktorirala. Specifičnost doktorskog studija socijalne gerontologije

zasigurno je u tome da uz najveću zastupljenost kolegija iz biomedicine i zdravstva važan dio ima zastupljenost socioloških kolegija te njihov pogled na život i smrt, na zdravlje i bolest, na pojedinca i društvo. Upravo je taj aspekt studija meni bio najzanimljiviji jer sestринство čovjeka promatra i skrbi o njemu holistički.

Recite nam nešto o odluci o upisu doktorskog studija. Kako ste tu odluku donijeli?

Često se misli da predavač, odnosno nastavnik, može biti svaka osoba sa završenim odgovarajućim stupnjem obrazovanja. Držim da su u obrazovanju medicinskih sestara više nego u bilo kojem zanimanju ili profesiji potrebni iznimno široko i akademski obrazovani prenositelji znanja. Nastavnik koji poučava buduću medicinsku sestru ili medicinskog tehničara ima iznimnu odgovornost. Osim što prenosi stručno znanje, to jest praktične vještine u kabinetima zdravstvene njege, nastavnik u svakodnevnoj interakciji prenosi kroz svoje primjere i iskustva pravilan, empatičan odnos prema bolesniku i njegovoj obitelji, poučava radu u grupi i timu, na ispravan se način koristi komunikacijskim vještinama i poučava kako postati profesionalna medicinska sestra.

Uvidjela sam da je za tako zahtjevan rad sa studentima potrebno usvojiti nove vještine i znanja. Tako mogu reći da su prvi i najvažniji pokretač za upis doktorskog studija bili studenti i potreba za postizanjem znanstveno-nastavničkog zvanja na preddiplomskoj i diplomskoj razini, a drugi je pozitivan unutarnji nemir koji me već 20 godina tjera da spajam studiranje, rad u struci i obiteljske obaveze.

Medicinska sestra na poslijediplomskom studiju. Jeste li suvereno mogli sudjelovati, što je bilo najteže?

Prije svega moram reći da je zahtjevno biti hrvatski student na slovenskom doktorskome studiju. No prvo iskustvo s magisterijem u Novom Mestu bilo je pozitivno, tako da mi je slovenski jezik „ušao u uho”, pa su predavanja u Ljubljani i Mariboru na doktorskome studiju bila vrlo uspješna. Prednost je doktorskog studija da na jednom mjestu s vama u klupama sjede i studiraju i teolog, socijalni radnik, medicinske sestre, fizioterapeut... Tako u interakciji na nastavi s profesorom i kolegama različitih preddiplomskih i diplomskih obrazovanja uvidite svoju širinu u jednom području, a nedostatnost u drugom te na tome želite raditi i to razvijati. Na doktorskome studiju vrlo sam brzo shvatila da imam nedostatna znanja iz znanstveno-istraživačkog rada te sam razvijala upravo tu dimenziju kao i onu sociološku koja je u mojem dotadašnjem obrazovanju bila manje zastupljena.

U vrijeme ignoriranja razine obrazovanja medicinskih sestara u zdravstvenom sustavu, najvećeg poslodavca medicinskih sestara / tehničara, mislite li da hrvatskom sestrinstvu treba medicinska sestra s doktoratom?

Već sam na početku napomenula da bez znanja nema ni dobrog nastavnika, ni profesora i, najvažnije, ni profesionalne medicinske sestre. Svakako treba očekivati sve veći broj doktora/doktorica znanosti u narednim godinama. Oni bi trebali biti „svjetiljka“ na putu razvoja hrvatskog sestrinstva. Upravo bi oni trebali promovirati znanje kao prvi kriterij profesionalnosti, stoga očekujem od nas da etabliramo medicinske sestre u društvu kao najbrojnije, ali i uvijek prisutne zdravstvene djelatnike. Žalosti me što javnost, mediji, pa i okolina vrlo malo znaju o iznimno napornom obrazovanju i odgovornom svakodnevnom poslu medicinske sestre, o stresu koji proživljavaju tijekom provođenja brojnih intervencija koje često nisu ugodne, već su psihički i fizički zahtjevne, popraćene bolom, patnjom i smrću bolesnika.

Držim da nam nedostaje stručne i znanstvene literature za učenike, studente, ali i za medicinske sestre u svakodnevnom radu te tu vidim mogućnost za rad medicinskih sestara s doktoratom. One znaju brojne probleme u struci, u zdravstvenoj njezi, a ujedno poznaju i istraživačke metode, znaju sastaviti upitnik ili ga pronaći u literaturi, znaju postaviti hipoteze i znanstvenim pristupom mogu ponuditi rješenje problema. Upravo je to vrijednost medicinskih sestara s doktoratom: povezivanje teorije i prakse.

Postoji li znanost u sestrinstvu? Kako je doživljavate?

Ako definiramo znanost kao pronicanje s pomoću znanja, metoda, tehnika i pravaca istraživanja u neki predmet ili polje koje treba spoznati, lako ju je povezati i primijeniti na sestrinstvo jer je ono iznimno široko područje s brojnim neistraženim segmentima. Držim da ostala znanstvena područja i polja ne smijemo isključivati iz sestrinstva, već voditi sestrinstvo u profesionalnost i široko znanje koje zadire i u interdisciplinarnost. Često vidim studente koji nakon odrađenih 4600 sati studija sestrinstva imaju široko stručno znanje iz zdravstvene njege, ali nemaju interesa za promišljanjem, istraživanjem, ne pitaju se zašto je nešto takvo. Promatrati sestrinstvo bez filozofskog pitanja što znamo, a što ne znamo i po čemu mi to mislimo da znamo, odnosno da ne znamo, skoro je nemoguće. Poučavati studente provođenju

zdravstvene njege, a bez implementiranja npr. socioloških, menadžerskih i brojnih drugih znanja i vještina bilo bi upravo štetno za sestrinstvo. Na Sveučilištu *Sjever*, osim što predajem, sudjelujem u organizaciji i unapređenju nastavnog procesa studija sestrinstva. Upravo u tako dinamičnom svakodnevnom radu, planiranju i izradi projekata iz područja biomedicine i zdravstva te razvoju novih stručnih i znanstvenih laboratorija uviđam koliko je važno promatrati potrebe obrazovanja i zdravstva u širem kontekstu i koliko mi znanstveni pristup olakšava rad te donošenje odluka.

Koji je bio fokus Vašeg doktorskog istraživanja, kako su rezultati utjecali na Vašu ili širu praksu?

U svojem sam doktoratu analizirala problem zanemarivanja i zlostavljanja osoba starije dobi u institucijama Varaždinske i Međimurske županije. Željela sam otkriti ima li nasilja u institucijama, koji su mu oblici i učestalost, a ispitivala sam korisnike i medicinske sestre. Svatko je iz svoje perspektive dao prikaz tog fenomena. Ujedno sam ispitivala stres i sindrom sagorijevanja kao najčešći rizični čimbenik za pojavu nekog neprofesionalnog ponašanja pružatelja skrbi. Iako je nasilje tabu-tema u društvu, skoro su sve institucije i medicinske sestre vrlo otvoreno pristupile mojem istraživanju i rado sudjelovale te im ovim putem zahvaljujem. Kao što sam i očekivala, rezultati su pokazali da su medicinske sestre „sagorjele” na svojim radnim mjestima te da neke oblike neprofesionalnog ponašanja u skrbi ne primjećuju jer ih je premalo, ne iskorištavaju slobodne dane, umorne su, nemaju dovoljno opreme i pomagala, a zahtjevi korisnika i obitelji sve su veći... Nažalost, i korisnici i medicinske sestre primijetili su sve oblike zlostavljanja i zanemarivanje.

Budući da dosad u Republici Hrvatskoj nitko nije istraživao taj oblik nasilja, velik je interes za tu temu, rezultate, ali i širenje istraživanja na druge županije. U budućnosti svakako kao prvu stepenicu rješavanja tog problema vidim izradu postupnika za prevenciju zanemarivanja i zlostavljanja te postupnika u slučaju kad se nasilje nad osobom starije dobi dogodi. Koristan bi bio priručnik za medicinske sestre, ali i brošura za obitelj i korisnike, stoga je to druga stepenica. Potaknuta upravo tim istraživanjem, držim da u obrazovanje medicinskih sestara treba uvesti više sadržaja o neprofesionalnom ponašanju, ali i inovativnih načina poučavanja o sindromu sagorijevanja te kako ga prevenirati, prepoznati i kako reagirati kada medicinska sestra primijeti neprofesionalno ponašanje kolegice.

Mislite li da je sestrinstvo dobro pozicionirano u hrvatskoj javnosti i zdravstvenom sustavu?

Nažalost, još uvijek čujem mišljenja uglednih znanstvenika kako medicinskim sestrama i tehničarima nije potrebno akademsko obrazovanje jer ih svi doživljavaju samo kao izvršitelje zadataka i intervenciju u zdravstvenom sustavu. S druge strane, veseli me nepresušan entuzijazam naših kolegica koje upisuju preddiplomske, diplomske specijalističke, magistarske i doktorske studije te ih, uz obiteljske i poslovne obaveze, uspješno završavaju, prenose svoje znanje u radne jedinice te mijenjaju nabolje hrvatsko sestrinstvo i zdravstveni sustav.

Svakako je velik iskorak u pozicioniranju sestrinstva osnivanje HKMS-a, donošenje Zakona u sestrinstvu, osnivanje brojnih stručnih društava i udruga, no iznimno je važno da je i obrazovni sustav osigurao vertikalnu edukaciju i time omogućio medicinskim sestrama da, kao i drugi akademski građani, mogu u svojoj zemlji postići najviši stupanj obrazovanja.

U zdravstvenom su sustavu medicinske sestre u vrlo nezavidnom položaju: s jedne strane žele ispuniti obaveze svog humanog poziva te pružiti kvalitetnu i profesionalnu sestrinsku skrb, a s druge strane moraju odgovoriti zahtjevima same organizacije, raditi prekovremeno, često u neprikladnim radnim uvjetima te voditi borbu za priznavanje stečenih kompetencija i diploma. Većina njih su majke i supruge te je razumljivo da su frustrirane jazom između tih dviju strana.

U prošlom se broju ovog časopisa kolega Lovrić osvrnuo na čest izraz „hiperprodukcije prvostupnica i magistra sestrinstva“. Slažem se s njim da trenutačna sistematizacija ne podržava tolik broj visokoobrazovanih medicinskih sestara. Moram naglasiti da se medicinske sestre ne obrazuju radi „pozicije“ na odjelu ili bolnici, već da kvalitetnije provode zdravstvenu njegu, da skrbe o svojem pacijentu i njegovoj obitelji sa šireg kuta gledišta, da mogu aktivnije istupati u javnosti, izvoditi preventivne zdravstvene aktivnosti u zajednici, pisati stručne i znanstvene članke te knjige i udžbenike, poučavati na nov način svoje kolegice – radi toga su naše medicinske sestre uvijek na studijima i s knjigom u ruci.

Što bi trebalo ojačati ili mijenjati?

Medicinske sestre silan su pokretač zdravstvenog sustava i želja mi je da osvijeste svoju vrijednost i važnost. Treba jačati sinergiju među medicinskim sestrama, čini mi se da upravo

ona izostaje kako bi postale snažna sila hrvatskog društva. Da toga nema, često vidite na svakodnevnom primjeru kada treba podržati kolegice, njihov studij ili profesionalan rast.

Posljednjih godina radim sa studentima sestrinstva i od njih sam mnogo naučila. Osluškujući njihove misli i promatrajući općenito poziciju medicinskih sestara, mislim da polako rastemo, etabliramo se u društvu. No isto tako svjedočim čestom odlasku bivših studenata i kolegica u zemlje Europe. Oni kao razlog ne navode veće prihode, nego bolje uvjeta rada, odnosno uređeniji sustav. Iako se i tom problemu pokušava naći rješenje u stručnim krugovima, u javnosti se znatno manje govori o odlasku medicinskih sestara iz zemlje te me to brine.

U formalnim, ali i neformalnim načinima edukacije trebalo bi kod medicinskih sestara jačati vrijednost i prepoznatljivost, poticati ih da prije svega stječu stručna znanja i kompetencije. S obzirom na to da medicinske sestre već dugo nisu samo izvršitelji zadataka, već promotori zdravlja, edukatori, pokretači preventivnih aktivnosti i menadžeri u svojim ustanovama, važno je da usvoje i vještine javnog izlaganja, poboljšaju socijalnu i emocionalnu inteligenciju te asertivnu komunikaciju jer – znati nešto je lakši dio, teži je dio reći to glasno.

Motivacijska poruka medicinskim sestrama u Hrvatskoj?

Kaže se da su oluje zaslužne što hrastovi dublje urastaju korijenjem u zemlju. Medicinske sestre tijekom svojeg osobnog i profesionalnog puta svladavaju brojne oluje – u školi, na studiju, na radnom mjestu. Hrvatsko se sestrinstvo unazad dvadesetak godina često savijalo pod bremenom problema, promjena i novosti. Međutim, na kraju je poziv medicinske sestre koji smo odabrali ipak jači od svih oluja.